БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
„ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

Доклади

Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

София, 2026

ДОКЛАДИ

от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ (София, 2026 година)

BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE PROF. LYUBOMIR ANDREYCHIN

PROCEEDINGS

of the International Annual Conference of the Institute for Bulgarian Language (Sofia, 2026)

Compiled by Svetla Koeva, Hristina Deykova and Maxim Stamenov

Edited by Tatyana Aleksandrova, Atanaska Atanasova, Diana Blagoeva, Aleksandar Georgiev, Tsvetelina Georgieva, Hristina Deykova, Tsvetana Dimitrova, Kiril Kirilov, Yoanna Kirilova, Sia Kolkovska, Nadezhda Kostova, Margarita Koteva, Iliyana Kuneva, Mihaela Kuzmova, Ruska Stancheva, Malina Stoycheva, Iliyana Stoilova, Ivelina Stoyanova, Milen Tomov, Mariyana Tsibranska-Kostova, Lora Zheleva, Zhaneta Zlateva

Sofia • 2026
Institute for Bulgarian Language "Prof. Lyubomir Andreychin"

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

ДОКЛАДИ

от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ (София, 2026 година)

Съставители: Светла Коева, Христина Дейкова и Максим Стаменов

Татяна Александрова, Атанаска Атанасова, Диана Благоева, Мая Влахова-Ангелова, Александър Георгиев, Цветелина Георгиева, Христина Дейкова, Цветана Димитрова, Жанета Златева, Йоанна Кирилова, Сия Колковска, Надежда Костова, Маргарита Котеван, Ана Кочева, Михаела Кузмова, Илияна Кунева, Светлозара Лесева, Миглена Михайлова-Паланска, Михаела Москова, Николай Паскалев, Руска Станчева, Ивелина Стоянова, Ванина Сумрова, Милен Томов, Марияна Цибранска-Костова

Посвещава се на 155-ата годишнина от основаването на Българската академия на науките.

София • 2026

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

Адрес:
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“,
Българска академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, блок 17
София 1113, България
+359 2/872 23 02

Авторските права на статиите остават собственост на авторите.
Публикациите в сборника се разпространяват под лицензна
Creative Commons Attribution 4.0. International Licence (CC BY 4.0):
http://creativecommons.Org/licenses/by/4.0

Editorial address:
Institute for Bulgarian Language Prof. Lyubomir Andreychin,
Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski Prohod Blvd., bl. 17
Sofia 1113, Bulgaria
+359 2/872 23 02

Copyright of each paper stays with the respective authors.
The works in the Proceedings are licensed under a Creative
Commons Attribution 4.0. International Licence (CC BY 4.0):
http://creativecommons.Org/licenses/by/4.0

© Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, 2026

ISSN 2683-1198 (online)

Програмен комитет

Цветана Димитрова – Институт за български език, Българска академия на науките, България (председател)
Бистра Андреева – Саарландски университет, Германия
Якуб Банашак – Институт по славистика, Полска академия на науките, Полша
Диана Благоева – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Мариола Валчак-Миколайчакова – Университет „Адам Мицкевич“, Полша
Ана Васунг – Загребски университет, Хърватия
Цветелина Георгиева – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Наталия Длугош – Университет „Адам Мицкевич“, Полша
Пьотр Злотковски – Университет „Мария Кюри-Склодовска“, Полша
Елена Иванова – Санктпетербургски държавен университет, Русия
Елеонора Йовкова-Шии – Университет в Тояма, Япония
Елена Карагьозова – Берлински свободен университет, Германия
Людмила Карпенко – Самарски университет, Русия
Светла Коева – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Сия Колковска – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Михаил Кондратенко – Институт за лингвистични изследвания, Руска академия на науките, Русия
Марина Котова – Санктпетербургски държавен университет, Русия
Ана Кочева – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Яна Левицка – Институт по езикознание „Людовит Щур“, Словашка академия на науките, Словакия
Корина Лешбер – Институт за лингвистични и интеркултурни изследвания, Германия
Юлия Мазуркевич-Сулковска – Лодзки университет, Полша
Марек Майер – Лодзки университет, Полша
Христина Марку – Тракийски Демокритов университет, Гърция
Ваня Мичева – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Олга Савеска – Университет в Белград, Сърбия
Петър Сотиров – Университет „Мария Кюри-Склодовска“, Полша
Максим Стаменов – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Мила Тасева-Кюркчиева – Колеж по изкуства и науки, Университет на Южна Каролина, САЩ
Елена Узеньова – Институт по славянознание, Руска академия на науките, Русия
Станка Фитнева – Университет на кралицата, Канада
Антон Циммерлинг – Държавен институт по руски език „А. С. Пушкин“, Русия
Анна Чолева-Димитрова – Институт за български език, Българска академия на науките, България

Организационен комитет

Миглена Михайлова-Паланска – Институт за български език, Българска академия на науките, България (председател)
Александър Георгиев – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Теодора Кръстева – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Кирил Кирилов – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Кристияна Симеонова – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Симеон Стефанов – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Валентина Стефанова – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Ивелина Стоянова – Институт за български език, Българска академия на науките, България
Ванина Сумрова – Институт за български език, Българска академия на науките, България

Редактори

Татяна Александрова – Институт за български език, Българска академия на науките
Атанаска Атанасова – Институт за български език, Българска академия на науките
Диана Благоева – Институт за български език, Българска академия на науките
Мая Влахова-Ангелова – Институт за български език, Българска академия на науките
Александър Георгиев – Институт за български език, Българска академия на науките
Цветелина Георгиева – Институт за български език, Българска академия на науките
Христина Дейкова – Институт за български език, Българска академия на науките
Цветана Димитрова – Институт за български език, Българска академия на науките
Жанета Златева – Институт за български език, Българска академия на науките
Йоанна Кирилова – Институт за български език, Българска академия на науките
Сия Колковска – Институт за български език, Българска академия на науките
Надежда Костова – Институт за български език, Българска академия на науките
Маргарита Котева – Институт за български език, Българска академия на науките
Ана Кочева – Институт за български език, Българска академия на науките
Михаела Кузмова – Институт за български език, Българска академия на науките
Илияна Кунева – Институт за български език, Българска академия на науките
Светлозара Лесева – Институт за български език, Българска академия на науките
Миглена Михайлова-Паланска – Институт за български език, Българска академия на науките
Михаела Москова – Институт за български език, Българска академия на науките
Николай Паскалев – Институт за български език, Българска академия на науките
Руска Станчева – Институт за български език, Българска академия на науките
Ивелина Стоянова – Институт за български език, Българска академия на науките
Ванина Сумрова – Институт за български език, Българска академия на науките
Милен Томов – Институт за български език, Българска академия на науките
Марияна Цибранска-Костова – Институт за български език, Българска академия на науките

СЪДЪРЖАНИЕ

История на българския език

Алесандро Мария Бруни. *Среднобългарските източници между езиковата иновация и приемствеността: лингвотекстологически наблюдения* .....

Марияна Цибранска-Костова. *За някои имперфективни глаголи в славянския превод на „Против богомилите“ от Евтимий Зигавин* .....

Маргарет Димитрова. *Няколко езикови особености на Отец-Пантелеймоновата редакция на „История славянобългарска“* .....

Татяна Илиева. *Към въпроса за литеронимите в старобългарските азбуки. Наименованията на първите три букви от енеадата на десетиците. Тълкуване на паратактичните контекстуални връзки в акростиха* .....

Явор Иванов. *Към въпроса за превода на някои богословски понятия в първа глава на Евангелие от Йоан с оглед на банатския български език* .....

Дарина Стоянова. *Преводът на Самуил Бакачич като лингвокултурна адаптация на прозата на Йоаникий Галятовски* .....

Етнолингвистика

Йоанна Кирилова. *Концептът „скромност“ по данни от проведени анкети* .....

Теодора Кръстева. *Концептът „отзивчивост“ в представите на съвременния българин (на базата на анкетен материал)* .....

Цветелина Ангелова. *Индивидът в съвременното българско езиково съзнание (по данни от анкетен материал)* .....

Робертино Стоилов. *Митологичното и рационалното при названията на дъгата, вихрушката и ветровете (количествен анализ на номинационните модели)* .....

Илияна Димитрова. *Quantitative and linguocultural analysis of lexemes in the Bulgarian language containing the word-forming morpheme общо- and the root -общ-* .....

Ономастика. Терминология

Мая Влахова-Ангелова. *Селищните имена като извор за старинната българска антропонимия* .....

Георги Митринов. *За женските лични имена в списъците на християнското население от български села в Беломорието, по данни от османски данъчни регистри от XVI век* .....

Ирина Седакова. *Антропоним в этнолингвистическом освещении: болг. Екатерина (с русскими параллелями)* .....

Кристияна Симеонова. *Някои щрихи към отношението „омонимия – паронимия“ в терминологията* .....

Съпоставителни изследвания

Христина Г. Марку. *Оценъчна морфология: една непроучена област в българско-гръцките съпоставителни изследвания* .....

Ина Вишоградска-Мейер. *Едно сходство във фонотактичния профил на българския и унгарския език* .....

Станислав Гозд-Рошковски, Юлия Мазуркевич-Сулковска. *Заключителните изводи в съдебните експертизи на българските и руските експерти (в сравнение с полските и американските експерти)* .....

Якуб Любомир Банашак, Екатерина Петкова. *Истината като систематично подвеждащ израз* .....

Иван Держански, Олена Сирук. *Конструкцията „още + сравнителна степен“ в български и украински език* .....

Милен Малаков. *Словенската граматична конструкция „naj + кондиционал“ в светлината на българските косвени евиденциали* .....

Tomislav Sočanac. *Diachronic patterns of infinitive loss in Bulgarian compared to other South Slavic languages* .....

Manuela Nevaci, Irina Floarea. *Geographical variation in the lexical expression of time: a comparative study of Romanian dialects* .....

Съвременен български език

Бистра Андреева. *Регионална и възрастова динамика на ларингалния контраст при твърдите преградни съгласни в българския език* .....

Красимира Алексова. *За причините, обуславящи ниската функционална честота на бъдеще предварително време в миналото* .....

Андрей Иванов. *Темпоралността като йерархична система: параметри и категории на темпоралната семантика* .....

Венера Матеева-Байчева, Катрин Костова. *Прогресивен тест за определяне на нивото на владеене на български език*.....

Илиана Стоилова. *Употребата на двоеточие и нейната кодификация* .....

Ласка Ласкова. *Степенуване при качествени прилагателни, означаващи основните категории цветове*.....

Верка Сашева. *Адвербиализация на относителни прилагателни имена в българския език*.....

Стилианос Капатос. *Подходът на Питър Бари към Българското възраждане и книжовния български език* .....

Лексикология

Валентина Бонджолова. *Полиграфиксацията като начин за създаване на графични оказионализми* .....

Руслана Маргова. *Неологизми в български език, свързани с дезинформацията – видове, практика и медийна грамотност* .....

Цветелина Георгиева. *Начин на изписване и представяне на собствените имена на празници в „Речника на българския език“* .....

Ванина Сумрова. *Съществителните имена от общ род в първия еднотомен речник на българския език*.....

Красимира Василева. *Огънят в българската фразеология (основни метафорични модели)* .....

Семантично и синтактично описание на българския език

Катя Исса. *Семантична хомогенизация в развоя на синтактичните промени на краткото притежателно местоимение в съвременния български език*

Николай Паскалев. *Семантични ограничения при образуването на умалителни съществителни в съвременния български език*.....

Биляна Тодорова. *За употребите на глаголи с корен ‘бол’ в превода на български език на поредицата „Хари Потър“* .....

Мария А. Тодорова. *Глаголи за физически контакт в рамките на класа на глаголите за действие*.....

Валентина Стефанова. *Глаголи, свързани с човешкото тяло, в аспектуалния клас за действие*.....

Диалектология. Етимология

Елена Узеньова. *Културен диалект на българи мюсюлмани от с. Азатлъ (Едирне, Турция)*.....

Ана Кочева. *Значения на раритета „женщина“ в български език*.....

Мария Мицкова. *Названията за ‘охлюв’ (helix) в диалектоложките бележки на кюстендилския книжовник Георги Димитров от 90-те години на XIX век*.....

Кирил Кирилов. *Български диалектни кулинарни глаголи, назоваващи ферментация* .....

Красимира Фучеджиева. *Към произхода на хрът, хрътка*.....

History of the Bulgarian Language

Alessandro Maria Bruni. *Middle Bulgarian sources between linguistic innovation and continuity: linguistic and text-critical observations*.....

Mariyana Tsibranska-Kostova. *On some imperfective verbs in the Slavonic translation of the title “Against the Bogomils” by Euthymius Zigabenos*.....

Margaret Dimitrova. *Language features of Monk Panteleimon's copy of Istoriya Slavenobolgarskaya* .....

Tatyana Ilieva. *On letteronyms in the Old Bulgarian alphabets. Motivation of the letter names in the ennead of tens*.....

Yavor Ivanov. *On the translation of selected theological concepts in the first chapter of the gospel of John with reference to Banat Bulgarian*

Darina Stoyanova. *Samuel Bakachich's translation as a linguocultural adaptation of Ioanikii Haliatovskyi's prose*

Ethnolinguistics

Yoanna Kirilova. *The concept modesty according to survey data* .....

Teodora Krasteva. *The concept of responsiveness in the minds of modern Bulgarians (based on survey material)* .....

Tsvetelina Angelova. *The individual in contemporary Bulgarian linguistic consciousness (based on survey data)*.....

Robertino Stoilov. *The mythological and the rational in the names of the rainbow, the whirlwind, and the winds (quantitative analysis of nominative models)* .....

Iliyana Dimitrova. *Quantitative and linguocultural analysis of lexemes in the Bulgarian language containing the word-forming morpheme общо- and the root -общ-*.....

Onomastics. Terminology

Maya Vlahova-Angelova. *The settlement names as a source of ancient Bulgarian anthroponymy* .....

Georgi Mitrinov. *On the female personal names in the lists of the Christian population of Bulgarian villages in Western Thrace*.....

Irina Sedakova. *An anthroponym in the light of ethnolinguistics: Bulg. Ekaterina (with Russian parallels)* .....

Kristiyana Simeonova. *Some points towards the homonymy – paronymy relationship in terminology* .....

Comparative studies

Christina G. Markou. *Evaluative morphology: an unexplored area in Bulgarian-Greek contrastive studies*

Ina Vishogradska-Meyer. *A similarity in the phonotactic profile of Bulgarian and Hungarian*

Stanisław Goźdź-Roszkowski, Julia Mazurkiewicz-Sułkowska. *Conclusions in Bulgarian and Russian expert opinions (a comparative perspective with Polish and American practices)*

Jakub Banasiak, Ekatetina Petkova. *Truth as a systematically misleading expression*

Ivan Derzhanski, Olena Siruk. *The "'still' + comparative" construction in Bulgarian and Ukrainian*

Milen Malakov. *The Slovenian grammatical construction "naj + conditional" in the light of Bulgarian indirect evidentials* .....

Tomislav Sočanac. *Diachronic patterns of infinitive loss in Bulgarian compared to other South Slavic languages* .....

Manuela Nevaci, Irina Floarea. *Geographical variation in the lexical expression of time: a comparative study of Romanian dialects* .....

Contemporary Bulgarian Language

Bistra Andreeva. *Regional and age-related dynamics of the laryngeal contrast in Bulgarian non-palatalized stop consonants* .....

Krasimira Aleksova. *On the factors determining the low functional frequency of the Bulgarian future perfect in the past* .....

Andrey Ivanov. *Temporality as a hierarchical system: parameters and categories of temporal semantics* .....

Venera Mateeva-Baycheva, Katrin Kostova. *Progressive competency test for establishing Bulgarian language proficiency level* .....

Iliana Stoilova. *The use of colon and its codification*

Laska Laskova. *Comparatives and superlatives of basic colour terms in Bulgarian: evidence from a large web corpus* .....

Verka Sasheva. *Adverbialization of relative adjectives in the Bulgarian language*.....

Stylianos Kapatos. *Peter Barry's approach to the Bulgarian Revival and the literary Bulgarian language*.....

Lexicology

Valentina Bondzholova. *Polygraphixation as a method for creating graphical occasionalisms*

Ruslana Margova. *Neologisms in Bulgarian related to disinformation – types, practice and media literacy* .....

Tsvetelina Georgieva. *The representation of proper names of holidays in the Dictionary of the Bulgarian Language* .....

Vanina Sumrova. *Common nouns in the first one-volume Dictionary of the Bulgarian Language* .....

Krasimira Vasileva. *Fire in Bulgarian phraseology (main metaphorical models)* .....

Semantic and Syntactic Description of the Bulgarian Language

Katya Issa. *Semantic homogenization in the development of syntactic changes of the short possessive pronoun in contemporary Bulgarian*.....

Nikolay Paskalev. *Semantic constraints on the formation of diminutive nouns in contemporary Bulgarian* .....

Bilyana Todorova. *The uses of verbs with the root 'бол' in the Bulgarian translation of the Harry Potter book series*.....

Maria A. Todorova. *Verbs of physical contact within the class of activity verbs*.....

Valentina Stefanova. *Verbs related to the human body in the aspectual class of action* .....

Dialectology. Etymology

Elena Uzeneva. *Cultural dialect of Bulgarian muslims from the village of Azatli (Edirne, Turkey)*.....

Ana Kocheva. *Meanings of the rare lexeme žènština in the Bulgarian language* .....

Maria Mitskova. *The lexical designations for 'snail' (helix) in the late nineteenth-century dialectological notes of the Kyustendil scholar Georgi Dimitrov* .....

Kiril Kirilov. *Bulgarian dialect verbs with culinary semantics, denoting fermentation* .....

Krasimira Fuchedzhieva. *On the origin of хрът, хръткa 'hound'* .....

КЪМ ВЪПРОСА ЗА ЛИТЕРОНИМИТЕ В СТАРОБЪЛГАРСКИТЕ АЗБУКИ. НАИМЕНОВАНИЯТА НА ПЪРВИТЕ ТРИ БУКВИ ОТ ЕНЕАДАТА НА ДЕСЕТИЦИТЕ. ТЪЛКУВАНЕ НА ПАРАТАКТИЧНИТЕ КОНТЕКСТУАЛНИ ВРЪЗКИ В АКРОСТИХА*

Татяна Илиева

Кирило-Методиевски научен център, Българска академия на науките
Великотърновски университет „Св. Кирил и Методий“

ilieva_tatyana@abv.bg

Резюме. Статията повдига отново темата за наименованията на буквите от азбуката на Константин-Кирил в контекста на защитаваната от авторката теза, че всеки глаголически знак освен звуково и числово значение има също и концептуално такова. Планът на съдържание на глаголицата като система от концептограми е християнската догматика и свещената история, чиито отделни елементи стават означаеми посредством писменàта чрез тяхната графика, цифрова стойност и наименованието им. На базата на комплексен лингвистичен, богословско-философски и културологичен анализ е разглеждано името на всяка от първите три букви, принадлежащи към реда на десетиците, първо поотделно, после в състава на акростиха.

Ключови думи: *старобългарски азбуки; глаголически именослов; семиотика*

1. Въведение

Един от важните проблеми, които повдига изучаването на Константин-Кириловото писмо, засяга реконструирането на първоначалните литеронимите в него и свързания текст, който те образуват. Решаването му е от съществено значение за разкриване на това кои са източниците на влияние върху създателя на първата славянска азбука при номинацията на знаците, откъде следва да се извежда произходът на отделните буквени означения, каква е тяхната езикова мотивация, както и рецепцията им в традицията, как се съотнасят с останалите семантични нива в системата на писмото. Тези въпроси са разисквали от различни гледни точки редица учени.[1] Тук ще спомена имената на Е. Георгиев (Георгиев / Georgiev 1939), Фр. Мареш (Mareš 1964), Б. Велчева (Велчева / Velcheva 1969; Велчева / Velcheva 1971), Т. Иванова (Иванова / Ivanova 1969), М. Самилов (Samilov 1970), Фр. Винке и Р. Детрез (Vynke, Detrez 1992), Ж. Вереекен (Вереекен / Vereecken 1995), Л. Савелиева (Савельева / Savel'eva 1994; Савельева / Savel'eva 1998), Л. Б. Карпенко (Карпенко / Karpenko 1998; Карпенко / Karpenko 1999; Карпенко / Karpenko 2004), Х. Миклас (Miklas 2007).

В тази статия темата за литеронимите от азбуката на Константин-Кирил се разглежда във връзка с лансираната от мен хипотеза, че глаголическите знаци освен че притежават фонетична и числова стойност, представляват също и система от концептограми, чийто план на съдържание в качеството им на букви от мисионерска азбука са християнската догматика и свещената история, отделните елементи на които биват означавани посредством графиката на писменàта, значението им като число и тяхното наименование. Доводи в подкрепа на защитаваната теза при все отсъствието на исторически свидетелства за вложен в глаголическите букви символичен смисъл са: първо, богатата образност и алегорика на източно-християнската култура, в чийто контекст се заражда Константин-Кириловото писмо, второ, предназначението, с което то е създадено – да служи за разпространение на новата религия в средите на наскоро покръстеното славянство, и, не на последно място, наличието на азбучно тълкувателно предание около т. нар. сакрални писма, каквито са староеврейското и гръцкото.

* Изследването е направено с финансова подкрепа по проект BG16RFPR002-1.014-0011-C01 „Устойчиво развитие на център за върхови постижения „Наследство БГ“.

[1] Вж. обзора на научната литература по въпроса у Димитрова / Dimitrova 2021: 117 – 155.

Различното в настоящата работа в сравнение с по-ранните символични тълкувания на славянските литеронимите е, че тук те не се разглеждат сами за себе си, а се съотнасят с останалите семантични нива в системата на писмото, като освен изследваната вече у някои учени евентуална тяхна връзка с буквените начертания в Константин-Кириловата азбука се търси такава и със значението на знаците като нумерар.

Своеобразието на предмета на изследване обуславя неговата спекулативност и релативизъм в умозаключенията, които са по-скоро от сферата на вероятностите, отколкото на реалността и фактологичността. Пристъпвам към анализа с необходимата уговорка, че става дума за индивидуален прочит, който, при все субективния си характер, е съобразен с каноните на културата, създала твореца и неговото творение, и не им приписва чужди идеи, откъдето следва, че може да бъде смятан за коректен и адекватен.

На следващите страници на базата на комплексен лингвистичен, богословско-философски и културологичен анализ, разглеждам името на първите три букви, принадлежащи към реда на десетиците от глаголическото писмо, най-напред самостоятелно и после в контекста на азбучния акростих. В моето тълкувание това са знаците, съвкупно означаващи в свещеноисторически план Христовия век, а в богословско-догматически аспект – учението на Църквата за богочовешката природа на Месията Иисус.

Изследването се опира на следните извори:

- Азбучни списъци (абецедари) от X – XV в. (Marti, Veder 2000: 234 – 240)[2]
- Трактата на Черноризец Храбър „За буквите“, по Лавр. преп. от 1348 г. (Христоматия / Hristomatiya 1974: 96 – 98)[3].
- Църковнославянски химнични творби с азбучни акростихове в канони и цикли стихири, в т. ч.: ① Цикъл азбучни стихири за Предпразненство на Рождество Христово, по Скопски преп. от XIII в. и с допълнения по Хлуд. XIV в. (Иванова-Константинова / Ivanova-Konstantinova 1971: 350 – 358); ② Цикъл азбучни стихири за Богоявление (Иванова-Константинова / Ivanova-Konstantinova 1971: 359 – 365, по същите източници; Јовановић-Стипчевић / Jovanović-Stipčević 1981); ③ Цикъл заупокойни азбучни стихири, Требник, по срб. преп. XIII в., РНБ, О. п. 1.14. (Загребин / Zagrebin 1981).
- Произведения от жанра Тълковна азбука, между които: ① Азбучна молитва на Константин Преславски, по Синод. преп. от XII в., л. 2 – 3 (Христоматия / Hristomatia 1974: 50 – 51); ② „**Азъ ѥсмь всемоу мироу свѣтъ**“ – I ред., по ркп. Йос.-Вол. 529 (II полов. XVI в.), л. 540б – 541б; II ред. „Азбука на Иван Федоров“, Львов, 1574; ③ „**Азъ прѣже о Господѣ Бозѣ начинаю вѣщати**“, по преп. РГБ, ТСЛ 408 (М. 1345), л. 483б – 465; ④ „**Азъ есмь Богъ**“, по преп. БАН, 13.3.21, л. 8 – 8б и РНБ, Погод., № 1615 (1632); ⑤ „**Азъ есмь Богъ первый**“, по преп. РНБ, Погод. 1675, л. 240б – 241б; ⑥ „**Азбоука об Адамѣ**“, по преп. РНБ, Q.I.1130, л. 294 – 295.[4]

[2] За абецедарите (Преславски, Парижки, Мюнхенски, Бандуричев, Стокхолмски (Дивишев), Турски, Чайнички, Радославов и др.) вж. Велчева / Velcheva 1985: 20 – 26, а от по-ново време Marti, Veder 2000: 227 – 243; Илиева / Ilieva 2014; Димитрова / Dimitrova 2021.

[3] Препечатка от изданието на К. Куев (Куев / Kuev 1968).

[4] Изключая „Азбучна молитва“ на Константин Преславски, за останалите произведения от жанра *Тълковна азбука* ползвам изданието на Н. Демкова и Н. Дробленкова. Вж. Демкова, Дробленкова / Demkova, Droblenkova 1968, както следва: I редакция на „**Азъ есмь всемоу мироу свѣтъ**“ (там, с. 54 – 56), II редакция на „**Азъ есмь всемоу мироу свѣтъ**“ (пак там, с. 56 – 57), „**Азъ прѣже о Господѣ Бозѣ начинаю вѣщати**“ (пак там, с. 57 – 58), „**Азъ есмь Богъ**“ (пак там, с. 58 – 59), „**Азъ есмь Богъ первый**“ (пак там, с. 59 – 60), „Азбуката за Адам“ (пак там, с. 60 – 61).

2. Аналитична част

2.1. Име на 10-ата (Ѯ, Ҁ) и 11-ата (Ѳ) глаголическа буква и символиката им

На десето и единадесето място в буквената редица на първата славянска писменост са двата знака за звука [i]. В паметниците се наблюдава истинска бъркотия по отношение на имената на тези писмена: както едното, така и другото се срещат с наименованията **И** и **ИЖЄ**[5]. Неразборията произтича от настъпилото разместване в азбучната последователност на кирилицата, свързано с промяна в числовата стойност на континуанта на глаголическото Ѳ във втората старобългарска азбука, а именно **И**, което съобразно с гръцката ИТА (Η, η) започва да означава цифрата 8. Това разместване намира отражение и в част от църковнославянските химнични творби с азбучни акростихове, а също и в някои произведения от жанра *Тълковна азбука*, достигнали до нас в кирилски записи, както може да се види от приведената по-долу синоптична таблица.

паметник / знак[6]	Азбучна молитва	Рожд. акростих на Клим. Охр.	Богоявл. акростих на Кл. Охр	Азъ тебѣ припадаю	Азъ иесмь къ	Азъ есмь всемоу мироу свѣтъ
($_{10}$Ѯ^{10})	иже	іс	избавитель	избави	і іже	іже
($_{11}$Ѳ^{20})	и	ироде	іисоусъ	іезекиинъı	и	и
($_{31}$Ҁ^{10})	имени	игран	игран	іеромъ	иномъ	іерданъ

В абецедарите е засвидетелствано старото положение[7].

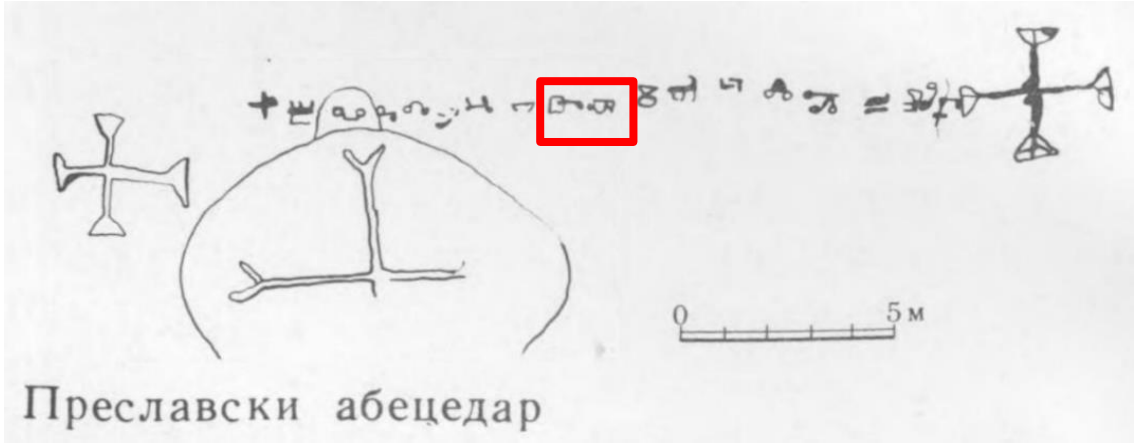
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ҁ	Ѯ íʃe	Ѯ И	ἦζε		Ҁ iže	Ѯ I	I	Ҁ I	I
Ѳ	Ѳ íʃei	Ѳ I	ἦ	Ѳ	Ѳ i	Ѳ И	Ѳ	Ѳ И	Ѳ
Ѧ		Ѧ ђ	-	Ѧ	Ѧ je	Ѧ		Ѧ	Ѧ
ѣ	ѣ cáco	ѣ К	κάκω	ѣ	ѣ kako	ѣ К	ѣ	ѣ К	ѣ
ѩ	ѩ lúddie	ѩ Л	λούδια	ѩ	ѩ ljudi	ѩ Л	ѩ	ѩ Л	ѩ
ѿ	ѿ muʃtlíte	ѿ М	μῆ	ѿ	ѿ mislite	ѿ М	М	ѿ М	ѿ
҂Р	҂Р naʃ	҂Р Н	νάς	҂Р	҂Р naš	҂Р Н	҂Р	҂Р Н	҂Р
Ꙩ	Ꙩ on	Ꙩ О	ὦν		Ꙩ on	Ꙩ О	Ꙩ	Ꙩ О	Ꙩ
ҧ	ҧ pócoi	ҧ П	ποκόη		ҧ pocoi	ҧ П	ҧ	ҧ П	ҧ

1 – Преславски, начало X в.
2 – Парижки, XI–XII в.
3 – Мюнхенски, кирил.-глаг. XII в.
4 – Бандуриев XIII в.
5 – Рочки XIII в.
6 – късни чешки
7 – Стокхолмски XIV в.
8 – Чайнички XIV – XVв.
9 – Турски XIV в.
10 – Радославов XIV – XV в.

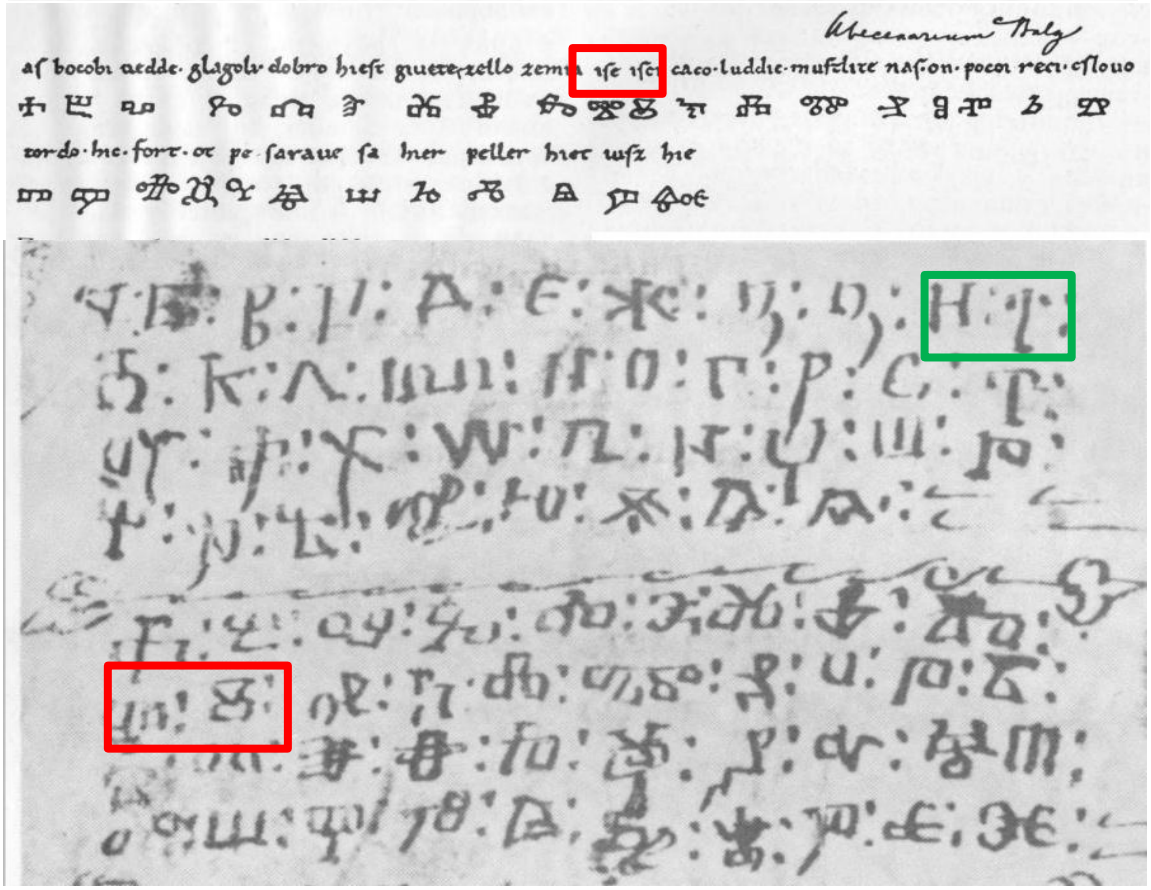
[5] Засвидетелстваното наименование **ИЖЄИ** всъщност е съчетание от **ИЖЄ и И** – **ИЖЄ И**.

[6] Поставянето в скоби на съответните глаголически букви в първата графа означава реконструирането им въз основа на кирилските ръкописи. Цифрата в долния ляв индекс означава поредния № на буквата, а тази в десния горен индекс – числовата ѝ стойност.

[7] Снимките са препечатани от Велчева / Velcheva 1985: 22 – 24.

Преславски абецедар

В палеославистиката буквите са известни като *десетично* и *двайсетично и* (*иже*), като уточняващото определение ги диференцира според числовото им значение.

Разнообразието от акроними на разглежданите тук писмена в акростишната литература, характерно впрочем и за останалите букви от българските исторически азбуки, разбира се, е контекстуално обусловено от съдържанието на отделните творби. Но то е проява и на оная многоименност, присъща на човешкия език, плод на партикулативното ни тварно съзнание, което не може да схване нещата, особено духовните, отведнъж и всецяло, но ги изучава, а следователно и назовава частично и непълно. Всяко едно от имената на човешкото слово е фрагментарно узнаване и оттам откъслечно назоваване. Ние отчасти разбираме и отчасти именуваме явленията, а същността ни остава непонятна.

Името **ИЖЄ** според азбучния акростих (така, както се е съхранил в паметта на поколенията) означава на старобългарски относително местоимение за *м. р. ед. ч.* ‘който’. То веднага ни отпраща към първата буква от глаголицата – **ЯЗЪ** (**Ⱑ**), чието име също принадлежи към класа Pronomina с тяхната пределно абстрактна семантика, трудно податлива на идеографско отразяване. Това са само две от буквите в глаголицата, които нейният създател е нарекъл не със същински имена, а с местоимения, сиреч с думи, заместващи истинските имена. Тук се числят още **ОНЪ** (**Ⱔ**), **ТЪ** (**Ⱅ**), а според свидетелството на „Азбучна молитва“ и **ЄЖЄ** на мястото

на **ЄСТЬ** за **Э**. „Вместо-имената“ на тези знаци постепенно разкриват в паратаксиса и синтаксиса[8] на глаголическия буквен ред своята референция. Контекстуализацията на 10-ата буква със съседните ѝ писмена̀ по хоризонтала и вертикала показва, че **ИЖЄ** в действителност визира Иисус Христос, явявайки се вторичен заместител на Неговото име, очевидно с цел да бъде избегната неуместната употреба на теонима при назоваване на буквата.[9] Също както **ЯЗЪ** и както **ОНЪ** ‘онзи’, и както **ТЪ** ‘този, той’, разкриващи съвкупно Христоцентричния смисъл на азбучния акростих.

Акроним **ИЖЄ** за 10-ата буква от Константин-Кириловото писмо откриваме и в „Азбучна молитва“ на Константин Преславски, където са разменени местата на десетичното и двайсетичното *и*, което е белег на късната текстова традиция на паметника (срв. съвременната българска кирилица, където също *й* следва *и*). Тук акростихът със съответния пореден номер гласи: „**ИЖЄ ищетъ евангельска слова**“. В този случай обаче местоимението се отнася до всеки, който дири евангелските слова, разкривайки двойствената референция на прономинални названия като **ИЖЄ** и **ЯЗЪ**, отнасящи се както към Богочовека, така и към простосмъртния човешки индивид в качеството им на онтологично свързани помежду си първообраз и образ. **ИЖЄ** е Самото **СЛОВО**, но също така и този, който Го търси, за да Го усвои, да Го добие за себе си.

В Рождественския акростих на Климент Охридски като акроним за 10-ата буква директно е употребено в подтитлово съкращение самото име **ıс**, а в Богоявленския акростих от същия старобългарски автор в тази позиция откриваме съществителното **ИЗБАВИТЄЛЬ** (във формата за зв. п. **ИЗБАВИТЄЛЮ**), което също визира Христос. Корелативният му глагол **ИЗБАВИТИ** (във форма **ИЗБАВИ**), избран за акроним от създателя на молитвата „Азъ тебѣ припадаю милостиве“, отново се отнася до Господа.

Някои от абецедарите (Мюнхенски, Стокхолмски, Чайнички, Турски, Радославов), както и акростишните стихотворения „**Азъ есмь богъ**“ и „**Азъ есмь всемоу́ миро́у свѣтъ**“ посочват като алтернативно наименование за десетата и единадесетата буква от азбуките И със значение в старобългарски език на съчинителен съюз *и*. По усвояването на непълнозначна дума за литероним буквите за *и* се схождат с още един знак от Константин-Кириловата азбука, чието име пък е предлог – ҁ̃ (предлог ѿ). И в двата случая може да се предполага, че служебните думи представляват всъщност енигматични съкращения от пълнозначни имена – теоними, направени отново с цел да се предотврати излишното произнасяне на Божиите имена **ҁ̃<ЬЦЬ>** и **І<ИСОУ́СЪ>**.

Според Ж. Вереекен загадъчната втора буква за *и* от глаголицата (на единадесето място, с числова стойност 20) напълно съответства на еврейската мистична буква вав (ו), която заема шесто място[10]. Както славянската буква *и*, така и еврейския ו съвпадат със съчинителния съюз ‘и’. Изследователката отбелязва, че неслучайно всички стихове от строфата ВАВ в азбучния 118-и псалом започват с посочената служебна дума *и*[11]. Тя изтъква също, че съгласно еврейското тълкуване тази буква сочи към Яхве, а според тълкуването на св. Амвросий – към Иисус Христос и към Бог Отец (Вереекен / Vereecken 1995: 11).

---

[8] ‘Глаголически паратаксис’ / ‘паратактичен ред’ наричам последователността на буквите в азбучната редица по съседство една след друга. ‘Глаголически синтаксис’ / ‘синтактичен ред’ пък е последователността на подредените в числови енеади букви според разположението по вертикала.

[9] Нека си спомним и отпустителните пения на Господските празници: **Иже в вертепе Родивыйся, Иже во Иордане Крестивыйся, Иже на горе Фаворстей Преобразивыйся и под.**

[10] Свързано е с финикийското Y и заедно с него произлиза от древноханаанско Ꙋ и/или протосинайско писмо ᛉ с реконструирано значение на ‘кука’, ‘колче’.

[11] По-долу привеждам строфа Вав от Пс. 118 според превода от 1940 г., който в случая е по-близък до еврейския оригинал от превода в изданието на Св. Синод на БПЦ. Вж. на адрес https://biblehub.com/bul/psalms/119.htm

10 Ето, копнея за Твоите правила; Съживи ме чрез правдата Си.

41 Нека дойдат върху мене **и** Твоите милости, Господи, Твоето спасение, според словото Ти.

42 Ще имам какво да отговоря на онзи, който ме укорява, Защото уповавам на Твоето слово.

43 **И** не отнемай съвсем словото на истината от устата ми, Защото се надявах на Твоите съдби.

44 Така ще пазя Твоя закон постоянно На вечни векове;

45 **И** ще ходя на широко, Защото потърсих Твоите правила.

46 Ще говоря за Твоите свидетелства и пред царе, **И** няма да се посрамя;

В част от азбучната акростишна книжнина като акроним на 31-ия по ред стих се явява отново дума с *и*. В „Азбучна молитва“ на Константин Преславски това е съществителното нарицателно **имѧ**, в двата цикъла с азбучни стихири на Климент Охридски за Рождество и Богоявление – глаголът **играи**, в „**Ꙗзъ ѥсмь къ**“ – **иномъ**, в „**Ꙗзъ тебѣ припадаю**“ – **іеромъ**, в „**Ꙗзъ есмь всемоу мироу свѣтъ**“ – **ѥрданъ**[12]. Въз основа на последните два примера учените предполагат, че някога на 31-ата неброима позиция в азбуката (съседна на еровете) се е намирал един от алографите на десетичното **ИЖЄ**, а именно **Ѫ**, което пък, на свой ред, е индикация, че неговият първоначален гласеж е бил на свръхкратък преден мек звук и затова е групиран със знаците на другите редуцирани гласни, известни под общото наименование **ЪЄРЪ**. Преместването му на десетата позиция е станало по-късно и е белег, че буквата **Ѫ** се изравнява и по числова стойност, и по правописна употреба с **Ѯ**, превръщайки се в неин графичен вариант (алограф).

Относно акронима **имѧ**, засвидетелстван в „Азбучна молитва“ на Константин Преславски, може да се допусне, че вероятно се касае за аналогичен случай с номинацията на буквите **Ѫ** и **ѩ**, именувани посредством съществителните нарицателни **БОУКЪІ** и **ГЛЯГОЛИ**. И трите букви носят пределно общи наименования със значения ‘буква’, ‘дума’, ‘име’, които всъщност са вторични заместители на първоначално название – теоним, съответно **БОГЪ**, **ГОСПОДЬ** и **ІИСОУСЪ**, използвани отново със същата цел – да бъде избегнато напразното произнасяне на сакралната дума. Интересен факт е, че съгласно традиционния коментар към Тората, при нейното четене, както и в молитвите, еврейският закон задължава да се заменя личното име на Бога Яхве (Йехова) с *Адонай*, което значи ‘Господ’. В разговорната реч пък у израилтяните теонимът се замества с *ха-шем* (букв. ‘това име’), което навежда на мисълта за връзка на засвидетелствания в „Азбучната молитва“ на Константин Преславски акроним на **Ѫ имѧ** с традицията на юдаизма[13]. Това на свой ред косвено ни показва, че следва да разбираме литеронима на някогашната 31-а буква тъкмо така – като антономасия на **Иисоусъ**.

Този прочит на буквите за *и* като концептограми се мотивира и от историческите им връзки със знаци от по-стари писмености. Десетичното **ИЖЄ**, първата буква от името **Іисоусъ**, в славянски произхожда от грц. ЙОТА (Ι), а тя, на свой ред, от северносемитския знак ЙУД (י). Оттук следва и общността в интерпретацията на тези букви, свързана с практиката в еврейския език да се изписват само съгласните – материалната съставка на думите, а гласните – диханието, необходимо за произнасянето на съгласните, или изобщо да не се отбелязват, или да се маркират именно със знака ЙУД (י)[14]. Така този знак станал за древните своеобразен проявител на словесната плът. Ето защо съответната на тази буква и в глаголицата се оказва най-пригодна да се превърне в символ на творческата изява на Словото, както и на неговото явяване в зрим, телесен образ на земята.

Във формално отношение на базата на асоциативно-геометричния рационализъм вертикалната хаста, оформяща десетичното **ИЖЄ**, може да бъде тълкувана като образ на световната ос[15], която свързва Небето и земята, а петлиците от двете ѝ страни в горната част на буквата, разположени в първия и последния (осми) сектор от колелото на времето в глаголическата матрица, бележат неговите начало и край, т. е. тъждествени са на Алфата и Омегата, присъстващи често в Христовия монограм. Следователно можем да разчетем посланието на буквената фигура така: Иисус – космическият стожер, Началото и Краят.

---

47 **И** ще се наслаждавам в Твоите заповеди, Които възлюбих.

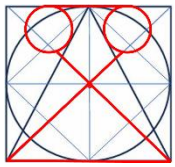
[12] Срв. Славова / Slavova 2017: 43; Димитрова / Dimitrova 2021: 267.

[13] В „Азбучна молитва“ акронимът е употребен в дв. ч. и визира славянските първоучители Кирил и Методий. При моето обяснение на литеронима се абстрахирам от контекстуалната му употреба у Константин Преславски.

[14] Както и останалите езици от семитската група, староеврейският използва консонантно писмо, при което се отбелязват единствено съгласните (т. нар. абджади). С течение на времето графемата ЙУД (י), чиято първоначална функция не е била такава, е развила диакритична функция да отбелязва вокал с цел улесняване на разбирането, особено при опасност от двусмислие.

[15] За вертикала като символ на световната ос вж. Шевалие, Геербрант / Chevalier, Gheerbrant 1996: 144 – 145.

Другият вариант на десетичното **ИЖЄ** е изграден върху постулата триъгълник △. Вгледаме ли се по-внимателно в макрочертежа на алографа, ще видим, че в него освен триъгълника присъства и кръстът в неговата хиксобразна форма (първата буква на името Христос). Конфигурацията изобразява, че Иисус Христос (постулат ×) е Един от Троицата (постулат △) – Въплътеното Божие Слово – Начало и Край на всичко (постулат двойна спирала ∞, изразен чрез петлиците).

Тази посока на тълкуване се подкрепя и от числовата символика на буквите за *и*. Двата алографа на десетичното **ИЖЄ** (или **И**) – първо Ѫ, а после и Ѭ, поставени в самото начало на II паратактичен ред (енеадата на десетиците, бележеща в моето тълкувание първото пришествие и активната дейност на Въплътилия се Божи Син между човеците), означават числото 10, което за питагорейците е свещено, символ на световното сътворение: всичко произлиза от десетката и се връща към нея[16]. Св. Константин-Кирил дава християнска интерпретация на тази древна нумерологична символика, внасяйки христологичен смисъл в графемите Ѫ и Ѭ. Ако **ꙗ҂ЪѢ** е символ на Второто Лице на Пресв. Троица в лоното на Отец, то **ИЖЄ** (или **И**) е образ на проявата на Същото това Второ Лице в света и явяването Му в плът между човеците, за да им открие истината за Бога.

На свой ред, буквата Ѳ в енеадата на десетиците отговаря на числото 20, което в езическите религии означава соларния бог във функцията му на архетип на съвършения човек (Шевалие, Геербранд / Chevalier, Gheerbrant 1996: 241). Създателят на първото славянско писмо преосмисля древната символика, обвързвайки я с образа на Иисус Христос като Втори (небесен) Адам, който възстановява увредената от греха природа на Първия (земен) Адам[17].

И така, в заключение може да се каже, че на всички семантични равнища на знаците за *и* се утвърждава отнесеността им в символно отношение към Месията Иисус, което впрочем обяснява от един по-различен аспект взаимозаменимостта на техните имена. Аналогията им с гръцките букви ЙОТА и ИТА, които са част от името ΙΗΣΟΥΣ на гръцки, също подсилва това внушение.

2.1. Име на 12-ата (ѯ) глаголическа буква и нейната символика

На 12-а позиция в азбучната редица, след двата знака за *и* и преди *к*, в част от абецедарите (Мюнхенски, Радославов, Турски) се документира буквата ѯ. Някъде е отбелязано и името ѝ с латинска транслитерация je, което би следвало да отговаря на меко палатално *ге*.[18] Данни за нея откриваме и в акростиха между *и* и *к* на някои произведения от жанра *тълковна азбука*.[19]

В Рождественския акростих на Климент Охридски, както и в Цикъла азбучни заупокойни стихири като акроним за 12-ата буква е употребено съществителното гєѡнна. Една част от текстовата традиция на Богоявленския акростих в тази позиция засвидетелства топонима **галилєꙗ**, а друга – заповедната форма от глаголати глаголи.[20]

Податки за съществуване на буква ѯ се откриват също и в съчинението „О писменех“ на Черноризец Храбър, в два от преписите на което (Московски и Соловецки) намираме бук-

---

[16] НФС 1999 ПИФАГОРЕИЗМ на https://royallib.com/book/gritsanov_aa/noveyshiy_filosofskiy_slovar.html.

[17] *1Кор.15:45,47 – 49 Така казва Писанието: „Първият човек, Адам, стана живо същество.“ А последният Адам е животворен дух… Първият човек дойде от земята и бе създаден от пръст. Вторият човек дойде от небето. Какъвто е създаденият от пръст човек, такива са хората от пръст, а какъвто е небесният човек, такива са небесните хора. И както сме носили образа на създадения от пръст човек, така ще носим образа на небесния човек.*

[18] Споделяйки мнението на А. Вайан (Vaillant 1955: 29 – 30), Т. Иванова определя името на 12-ата буква **ГЄ**, засвидетелствано в някои абецедари, като едно от мнемотехническите буквени названия в глаголицата, явящи се съкращения от гръцки думи **Гє<єннѧ>**, **Гє <тєсимания>** и т. под. (Иванова / Ivanova 1969: 49).

[19] Вж. приложената синоптична таблица:

[20] Появата на акроним **ГЛѦГОЛИ**, обичайно свързан с четвъртата буква за обикновения ням гутурал Г, е обяснима с принадлежността на съответния препис към късната писмена традиция на паметника, когато гервът е вече отпаднал поради неутрализация на фонологичната опозиция между двете букви за звука Г.

вите *л* и *г* в групата на знаците по гръцки образец, а по-нататък още веднъж *л* се упоменава сред писмена́та по „**словен'скꙋ ꙗзыкоꙋ**“. Учените обясняват това с бъркане в късни кирилски преписи на *л* и **ѧ**, което е континуант на ѧ (Велчева / Velcheva 1985: 22).

Л се явява наместо Ґ [É] на още едно място из паметниците – в акронима **ЛЄТИТЬ** от 12-ия стих на „Азбучна молитва“. В науката се дискутира относно началото на този стих от творбата на Константин Преславски – дали в оригиналния си вид е започвал с *герв* или с *и*, т. е. дали трябва да се реконструира като **Летитъ нынѣ**…[21], или като **И летитъ нынѣ**…[22]. Защитниците на първата теза привеждат в нейна полза стихотворения, в които съответният стих започва с *г*: **Гєѡнна, Гемонъ** и т. н. (вж. по-горе). Акронима на 12-ия стих в „Азбучна молитва“ от Константин Преславски **ЛЄТИТЬ** те аргументират с факта, че кирилското **Л** се явява в началото на стиха наместо глаголическия ѧ поради еднаквата числова стойност (30) на съответните букви в двете азбуки, което се свързва с късната традиция на паметника в кирилска среда.

Руската изследователка на глаголическата символика Л. Б. Карпенко също нарича буквата ѧ [Ґ] с името **ЛЄТИТЬ**. Тя тълкува знака като календарен символ, който с още 11 други писмена́ формира основните опозиции в глаголическия модел на света. Във вселенския кръг на Л. Б. Карпенко ѧ и съвпадащите с него по положение ⱘ и ⱁ бележат повратната точка на зимното слънцестоене и смяната на посоката от тъмнината към светлината. Точно, както е и според Азбучната молитва, в чийто 12-и стих думата **ЛЄТИТЬ** се контекстуализира с обръщането на славяните от мрака на езичеството към светлика на християнството: **Летитъ бо нꙑнѣ и словѣньско племѧ къ крьщению** … (Карпенко / Karpenko 1998: 73).

Привържениците на второто становище (че 12-ият стих от „Азбучна молитва следва да се реконструира като „**И летитъ нынѣ**...“), изтъкват довода, че ѧ се среща само в чужди думи пред предна гласна, а във всички чети-варианти на посочения стих у К. Преславски в текстовата традиция няма нито един случай, където в началото да стои дума с меко палатално Ґ. Не е налична дори твърдата фонема *г*. Затова пък в редица преписи въпросният стих започва с *и* (Синодален препис, Уваров 55, Троицки и др.), което учените, подкрепящи този начин на реконструиране на фразата, обясняват с наличието на три вида *и*-та в глаголицата – ⰻ, ⱎ, ⱏ. При такова положение според тях стиховете следват нормалния ред на буквите в глаголицата, без да го нарушават[23].

Азбучна молитва	Летитъ бо нꙑнѣ и словѣнско племѧ
Рождествен акростих	Гєѡни ра҃зрѣшити, пръвѣч'ноє сло҃ приде на земѧ…
Богоявленски акростих (по Кл. Иванова)	Галилеа езыче сты …
Богоявленски акростих (по Б. Стипчевич)	Глаголи езъıче ти ….
Заупокойни стихири	Гєѡны лютыє и тьмы несвѣлыє …

[21] Защитници на този вариант са Р. Нахтигал, Е. Г. Зиков, А. Джамбелука-Коссова и др.

[22] Привърженици на тази теза са А. И. Соболевски, Ив. Франко, К. Куев и др.

[23] Привърженици на това становище са А. И. Соболевски, Ив. Франко, К. Куев и др. Вж. библиография по въпроса у Куев / Kuev 1974; Куев / Kuev 1985: 54.

Тук ще контрирам обаче, че знаците Ѯ и Ѱ са документирани в паметниците с една и съща числова стойност, т. е. делили са обща позиция в азбучната редица на двете исторически азбуки, което значи, че са били в отношение на алографи и не са се смятали за отделни букви.

Освен това, както казах и по-горе, в 31-ия по ред стих на част от азбучните акростишни произведения като акроним се явява отново дума с *и* (някъде в позиция на полугласен [j]). Този факт дава основание да се предположи, че в първоначалната глаголица на това място в непосредствена близост до еровете е стоял знакът Ѱ, който по всяка вероятност е означавал редуциран преден вокал и поради тази причина е поставен от съставителя на писмото в обща група с еровите гласни. Както всички крайни букви в азбуката, и Ѱ не е имал числова стойност. Едва впоследствие позицията на знака е променена в началото на десетиците. Дублирането на числовото значение е само една от страните на изравняване на Ѱ и Ѯ. Изследванията на ортографията в старобългарските глаголически паметници показва липса на опозиционно противопоставяне между алографите на десетичното **ИЖЄ** и по отношение на правописа.

Самото име ГЕРВ, с което е известен 12-ият знак от глаголическата азбука, не е документирано в изворите, а е изкуствено създадено от П. Шафарик през XVIII в., вероятно по аналогия на ѶЕРВЬ, с чийто начален съгласен [tj] буквата Ⰼ [ѓ] се съотнася фонетично според произношението ѝ някъде (напр. в сръбски) като звучен към беззвучен африкат [dj][24].

Както бе споменато няколко пъти по-горе, знакът Ⰼ [ѓ] се среща из глаголическите писмени паметници в заемки от чужди езици, където бележи меко *г* в позиция пред предна палатализираща гласна[25]. Едни от знаковите акроними на тази буква в паметниците са еврейските наименования на три места от топографията на свещения град Йерусалим – **Гѣѳсиманиꙗ, Голгоѳа и Геенна**[26], които се свързват с последните дни от живота на Иисус Христос. Гетсимания е маслиновата горичка, в която Иисус се оттегля на молитва в четвъртъка след Тайната вечеря и където Юда Искариот Го издава с целувка на войниците. Голгота е хълмът, на който е издигнат Христовият кръст (точно над гроба на първия Адам). Геена е наименованието на Еномовата долина – прокълната местност в близост до Йерусалим, където според Стария завет отклонилите се от религията юдеи поставяли „оброчища на Тофет“ и изгаряли децата си. В покъсните еврейски, християнски и мюсюлмански текстове *геена* се нарича мястото за вечно наказание на грешниците. Всяко от тези названия може да бъде усвоено като име на буквата Ⰼ, асоциирайки я с последните събития от живота на Иисус Христос, възпоменавани от Църквата в дните от Страстната седмица Велики четвъртък, Разпети петък и Велика събота.

Значението на Ⰼ като фонетична разновидност на [g] предполага наличие на генетична връзка с четвъртата буква от глаголицата – Ⰳ (*глаголи*). Корените на буквените начертания на тези огледални помежду си[27] глаголически знаци могат да се проследят далеч назад, отвеждайки ни до древна пиктограма от египетското, протосинайското и ханаанското писмо с предполагаеми значения ‘камила, камилар; хвърляч на копие, стрели; юзди’, която през семитските азбуки, в т. ч. финикийска и староеврейска, е оказала известно влияние върху знакообразуването на съответните букви в гръцката и в славянската писменост.

финикийско писмо	староеврейско писмо	самаританско писмо	съвр. еврейско писмо
			

Двоякият гласеж на староеврейската буква *гимел* (дн. ג), припокриващ се със звуковите стойности на двете писмена́ за *г* от Константин-Кириловата азбука, е солиден аргумент в полза на една такава теза. Именно с влияние от семитските писменост може да се обясни двойната знакова опозиция, формирана въз основа на фонологичното противопоставяне по признака

[24] Срв. например в различни диалекти наименованието на подправката *джоджен* и *гьозум*.

[25] В именослова на Фр. Винке и Р. Детрез Ⰼ е назована с домашна дума g’elajetū (Vynke, Detrez 1992: 244). За тази неясна буква белгийските изследователи допускат, че има фонологична основа, свързана с преминаване на *d* + *j* в [ĝ] и смятат, че въпросната ообеност води в сръбския език до замяна на d с [ĝ] пред [*e*].

[26] Заемката ĝeen’na е посочена като акроним на буквата и у Х. Миклас (Miklas 2007, Abb. 3).

[27] По-старата графика на *герв* ` се явява палиндром на Ⰳ.

прегрaдност – проходност, респ. мекост – твърдост между алофоните на звука [g] в славянското писмо, предвид факта, че и *гимел* в семитската писменост (евр. ג) е една от седемте двойни букви, наричани така поради двоякото си произношение. Разбира се връзката е само типологична, тъй като не може да се говори за тъждество във звуковата корелация между алофоните в славянската и семитската фонетични системи. С оглед на казаното аз се присъединявам към учените, извеждащи двата знака за различни [g] алофони в Константин-Кириловото писмо от семитската буква *гимел* (срвр. евр. ג).

Доколкото Мойсеевият закон определял като нечисто животното камила, чийто образ е в основата на древната пиктограма, дала началото на гореспоменатата семитска буква *гимел* (евр. ג), прототип на глаголическите знаци ⷀ и , в юдейската традиция то започнало да означава ангела на смъртта Самаел, идентифициран от някои с Луцифер, развивайки хтонична символика (Шевалие, Геербрант / Chevalier, Gheerbrant 1995: 444). Поради това логично е да свържем идеограмата на 12-ата буква като знак, бележещ края на Христовия живот тук на земята, което перфектно се връзва с нейните акроними **ѣѳсиманиꙗ ѣолгоѳа, ѣєѡнна.**

Предложеното тълкувание се подкрепя и от числовата символика на буквата, която в енеадата на десетиците означава числото 30 – годините на зрелостта, когато Господ Иисус Христос е изпълнил мисията си на земята. С оглед на събитията в Гетсимания числото 30 спомня 30 сребърника, цената, на която Иисус е предаден от Юда.

3. Значението на 10-а, 11-а и 12-а буква в състава на азбучния акростих.

Тълкуване на паратактичните и синтактичните контекстуални връзки

Различията в тълкуването на фразата, образувана от имената на първите три букви, принадлежащи към реда на десетиците в старобългарските азбуки, произтичат преди всичко от това как се реконструира значението на литеронима за 12-ата буква.

К. Ериксон, която смята, че именословът представлява своеобразен символ на вярата, възстановява стиха по следния начин, без да дава конкретно обяснение на предложението си за буквената номинация на ⷀ: **ИЖЄ ІИСОѴСЪ ТЄРПѢ** (Ericsson 1970). Това намалява научната достоверност на иначе заслужаващата вниманието на учените изследователска позиция.

За белгийските учени Фр. Винке и Фр. Детрез фразата от имената на знаците Ѯ, Ѳ и ⷀ, която те възстановяват като **ИЖЄ – ІИСОѴСЪ – ГЄ**, остава непонятна поради неясната фонология на буквата ⷀ, а оттам и тъмния смисъл на името ѝ je, засвидетелствано в абецедарите с латинска транслитерация. Него те тълкуват двояко – като глагол със значение ‘действам’ или ‘желая’, в резултат на което фразата добива следния смисъл: Ти, който [в лицето на] Иисус помагаш (Димитрова / Dimitrova 2021: 140 – 141). Фр. Винке и Фр. Детрез заключават, че, докато трите фрази от първата енеада се отнасят до Св. Троица, тези от втората описват начините на издигането на човешката душа към небето (пак там).

Произволно пропуска 12-ата буква в опита си да реконструира азбучния акростих Л. Савелиева под предлог, че този знак не е бил част от автентичната глаголица. В резултат от това авторката свързва литеронима на буквите за *и* в значение на ‘и; но, обаче’ направо с името на 13-ата буква ⷊ (**како**) в реторичния въпрос: „Но как?“[28].

Според мене в паратактичната азбучна последователност 12-ата глаголическа буква се явява част от фразова единица **І<ИСОѴСЪ> – ИЖЄ – ѢЄѲСИМꙗНИꙗ / ѢОЛѢОѲꙗ / ѢЄЄNꙗ** при подразбиране на глагол като връзка между думите във фразата, възстановяван според контекста на събитията в края на жизнения път на Месията: И-исус – Който [се моли в] Гетсимания / [бе разпнат на] Голгота / [слезе в] Геената.

[28] Цялата възстановка на акростиха в тази част според Л. Савелиева гласи: *Но как? Хора, мислете! В нас е отвъдното убежище* (Савельева / Savel'eva 1994: 21).

4. Заключение

В заключение ще кажа, че така разчетената фраза на акростиха показва, че първоначално той не се е състоял само от репрезентативни думи с чисто мнемотехническа и дидактическа функция, а е изпълнявал ролята на кратък катехизис, включвайки в състава си отчасти вероизповедни формули от Символа на вярата, отчасти проповедни и свещеноисторически елементи от основни библейски наративи, и е служел като важен инструмент за нуждите на мисионерската дейност сред новопокръстените славянски народи. Смисълът на акростиха съответства на символните значения на другите равнища на знаковете – форма, име и число.

Източници / Sources

Христоматия 1974: Динеков, П., К. Куев, Д. Петканова (Съст.). *Христоматия по старобългарска литература*. София: Наука и изкуство. (Hristomatiya 1974: Dinekov, P., K. Kuev, D. Petkanova (Sast.). *Hristomatiya po starobalgarska literatura.* Sofia: Nauka i izkustvo).

СтбР I, 1999: Мирчева, Д. (ред.). *Старобългарски речник*. Т. I. София: Валентин Траянов. (StbR I, 1999: Mircheva, D. (Ed.). *Starobalgarski rechnik.* T. I. Sofia: Valentin Trayanov.)

Библия 1940: *Библия.* <https://biblehub.com/bul/psalms/119.htm> [14.03.2026]. (Bibliya 1940: *Bibliya.* <https://biblehub.com/bul/psalms/119.htm> [14.03.2026].)

Библия 1992: *Библия. Книгите на Свещеното писание на Ветхия и Новия Завет*. София: Св. Синод на Българската православна църква. <https://pravoslavieto.com/bible/index.htm> [04.03.2026]. (Bibliya 1992: *Bibliya. Knigite na Sveshtenoto pisanie na Vethiya i Noviya Zavet.* Sofia: Sv. Sinod na Balgarskata pravoslavna tsarkva. <https://pravoslavieto.com/bible/index.htm> [04.03.2026].)

Кирило-Методиевска енциклопедия. Т. 1 – 4. София: Проф. Марин Дринов. <https://macedonia.kroraina.com/kme/index.htm> [27.02.2026]. (*Kirilo-Metodievska entsiklopediya.* T. 1 – 4. Sofia: Prof. Marin Drinov. <https://macedonia.kroraina.com/kme/index.htm> [27.02.2026].)

НФС 1999: Грицанов, А.А. (Ред.) *Новейший философский словарь*. Минск: Интерпрессервис, Кн. Дом. <https://royallib.com/book/gritsanov_aa/noveyshiy_filosofskiy_slovar.html> [14.02.2026]. (NFS 1999: Gritsanov, A.A. (Red.) *Noveishii filosofskii slovar'.* Minsk: Interpresservis, Kn. Dom. <https://royallib.com/book/gritsanov_aa/noveyshiy_filosofskiy_slovar.html>. [14.02.2026].)

Цитирана литература / References

Велчева 1969: Велчева, Б. Названията на буквите в първите абецедари като източник на езикови данни. – В: Динеков, П., К. Куев (ред.). *Константин-Кирил Философ. Юбилеен сборник по случай 1100-годишнината от смъртта му.* София: БАН, с. 369 – 373. (Velcheva 1969: Velcheva, B. Nazvaniyata na bukvite v parvite abetsedari kato iztochnik na ezikovi danni. – V: Dinekov, P., K. Kuev (Eds.). *Konstantin-Kiril Filosof. Yubileen sbornik po sluchay 1100-godishninata ot smartta mu.* Sofia: BAN, pp. 369 – 373.)

Велчева 1971: Велчева, Б. Най-ранните абецедари като източник на езикови данни. – В: Динеков, П. (ред.). *Константин-Кирил Философ. Доклади от симпозиума, посветен на 1100-годишнината от смъртта му.* София: БАН, с. 185 – 186. (Velcheva 1971: Velcheva, B. Nay-rannite abetsedari kato iztochnik na ezikovi danni. – In: Dinekov, P. (Ed.). *Konstantin-Kiril Filosof. Dokladi ot simpoziuma, posveten na 1100-godishninata ot smartta mu.* Sofia: BAN, pp. 185 – 186.)

Велчева 1985: Велчева, Б. Абецедар. – В: Динеков, П. (гл. ред.). *Кирилометодиевска енциклопедия.* Т. 1. София: БАН, с. 20 – 26. (Velcheva 1985: Velcheva, B. Abetsedar. – In: Dinekov, P. (Gl. red.). *Kirilometodievska entsiklopedia.* T. 1. Sofia: BAN, pp. 20 – 26.)

Вереекен 1995: Вереекен, Ж. Названия глаголических букв и иудейско-христианская традиция. – *Palaeobulgarica*, № 1, с. 5 – 14. (Vereecken 1995: Vereecken, J. Nazvaniia glagolicheskikh bukv i iudeisko-khristianskaia traditsiia. – *Palaeobulgarica*, № 1, pp. 5 – 14.)

Георгиев 1939: Георгиев, Е. Имената на старобългарските букви. – *ИИД*, № 16 – 17, с. 134 – 151. (Georgiev 1939: Georgiev, E. Imenata na starobalgarskite bukvi. – *IID*, № 16 – 17, pp. 134 – 151.)

Демкова, Дробленкова 1968: Демкова, Н. С., Н. Ф. Дробленкова. К изучению славянских азбучных стихов. – В: Лихачев, Д. С. (отв. ред.). *Труды Отдела древнерусской литературы Института русской литературы*, Т. 23. Ленинград: АН СССР, с. 27 – 61. (Demkova, Droblenkova 1968: Demkova, N. S., N. F. Droblenkova. K izucheniiu slavianskikh azbuchnykh stikhov. – In: Likhachev, D. S. (Otv. red.). *Trudy Otdela drevnerusskoi literatury Instituta russkoi literatury,* T. 23. Leningrad: AN SSSR, pp. 27 – 61.)

Димитрова 2021: Димитрова, И. *Глаголицата в съвременните изследвания. Теории за произхода на глаголицата*. София: За буквите – О писменех. (Dimitrova 2021: Dimitrova, I. *Glagolitsata v savremennite izsledvania. Teorii za proizhoda na glagolitsata.* Sofia: Za bukvite – O pismeneh.)

Загребин 1981: Загребин, В. М. Заупокойные стихиры азьбуковне в сербском Требнике XIII века. – *Археографски прилози*, № 3, с. 65 – 91. (Zagrebin 1981: Zagrebin, V. M. Zaupokoinye stikhiry az'bukovne v serbskom Trebnike XIII veka. – *Arkheografski prilozi*, № 3, pp. 65 – 91.)

Иванова 1969: Иванова, Т. А. О названиях славянских букв и о порядке их в алфавите. – *Вопросы языкознания*, № 6, с. 48 – 56. (Ivanova 1969: Ivanova, T. A. O nazvaniiakh slavianskikh bukv i o poriadke ikh v alfavite. – *Voprosy iazykoznaniia*, № 6, pp. 48 – 56.)

Иванова-Константинова 1971: Иванова-Константинова, Кл. Два неизвестни азбучни акростиха с глаголическа подредба на буквите в среднобългарски празничен миней. – В: Динеков, П. (ред.). *Константин-Кирил Философ. Доклади от симпозиума, посветен на 1100-годишнината от смъртта му*. София: БАН, с. 341 – 365. (Ivanova-Konstantinova 1971: Ivanova-Konstantinova, Kl. Dva neizvestni azbuchni akrostiha s glagolicheska podredba na bukvite v srednobalgarski praznichen miney. – In: Dinekov, P. (Ed.). *Konstantin-Kiril Filosof. Dokladi ot simpoziuma, posveten na 1100-godishninata ot smartta mu.* Sofia: BAN, pp. 341 – 365.)

Илиева 2014: Илиева, Л. *Абецедар на славянска азбука, предхождаща глаголицата и кирилицата.* – Доклад, четен на Третия международен конгрес по българистика (София, 23 – 26 май 2013). <https://www.kroraina.com/vojnikov/l_ilieva_azbuka.pdf> [28.11.2025]. (Ilieva 2014: Ilieva, L. *Abetsedar na slavyanska azbuka, predhozhdashta glagolitsata i kirilitsata*. – Doklad, cheten na Tretiya mezhdunaroden kongres po balgaristika (Sofia, 23 – 26 may 2013). <https://www.kroraina.com/vojnikov/l_ilieva_azbuka.pdf> [28.11.2025].)

Јовановић-Стипчевић 1981: Јовановић-Стипчевић, Б. Текстолошка условљеност састава и броја слова старословенске азбуке према стихирама на Рођење и Крштење у српском препису. – *Археографски прилози*, № 3, с. 93 – 121. (Jovanović-Stipčević 1981: Jovanović-Stipčević, B. Tekstološka uslovljenost sastava i broja slova staroslovenske azbuke prema stihirama na Rođenje i Krštenje u srpskom prepisu. – *Arheografski prilozi*, № 3, pp. 93 – 121.)

Карпенко 1998: Карпенко, Л. Б. Семиотика глаголицы. – *Славяноведение*, № 6, с. 61 – 68. (Karpenko 1999: Karpenko, L. B. Semiotika glagolitsy. – *Slavianovedenie*, № 6, pp. 61 – 68.)
Карпенко 1999: Карпенко, Л. Б. *Славянская священная азбука*: *Семиотический анализ в контексте Библии*. Саратов: Самар. гуманитар. акад. (Karpenko 1999: Karpenko, L. B. *Slavianskaia sviashchennaia azbuka: Semioticheskii analiz v kontekste Biblii.* Saratov: Samar. gumanitar. akad.)
Карпенко 2004: Карпенко, Л. Б. *Священная азбука Кирилла*. Самара: Офорт. (Karpenko 2004: Karpenko, L. B. *Sviashchennaia azbuka Kirilla*. Samara: Ofort.)
Куев 1968: Куев, К. *Черноризец Храбър*. София: БАН. (Kuev 1968: Kuev, K. *Chernorizets Hrabar*. Sofia: BAN.)
Куев 1974: Куев, К. *Азбучната молитва в славянските литератури*. София: БАН. (Kuev 1974: Kuev, K. *Azbuchnata molitva v slavyanskite literaturi*. Sofia: BAN.)
Куев 1985: Куев, К. Азбучна молитва. – В: Динеков, П. (гл. ред.). *Кирилометодиевска енциклопедия*. Т. 1. А – З. София: БАН, с. 49 – 54. (Kuev 1985: Kuev, K. Azbuchna molitva. – In: Dinekov, P. (Gl. red.). *Kirilometodievska entsiklopedia.* T. 1. A – Z. Sofia: BAN, pp. 49 – 54.)
Савельева 1994: Савельева, Л. В. Славянская азбука: дешифровка и интерпретация первого славянского поэтического текста. – *Проблемы исторической поэтики*, № 3, с. 13 – 31. <https://poetica.petrsu.ru/journal/article.php?id=2371> [25.11.2025]. (Savel'eva 1994: Savel'eva, L. V. Slavianskaia azbuka: deshifrovka i interpretatsiia pervogo slavianskogo poeticheskogo teksta. – *Problemy istoricheskoi poetiki*, № 3, pp. 13 – 31. <https://poetica.petrsu.ru/journal/article.php?id=2371> [25.11.2025].)
Савельева 1998: Савельева, Л. В. *К интерпретации славянского буквенного именника как текста*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский университет. (Savel'eva 1998: Savel'eva, L. V. *K interpretatsii slavianskogo bukvennogo imennika kak teksta.* Sankt-Peterburg: Sankt-Peterburgskii universitet.)
Славова 2017: Славова, Т. *Старобългарски език*. София: Св. Климент Охридски. (Slavova 2017: Slavova, T. *Starobalgarski ezik.* Sofia: Sv. Kliment Ohridski.)
Шевалие, Геербрант 1995: Шевалие, Ж., А. Геербрант. *Речник на символите*. Т. 1. София: Петриков. (Chevalier, Gheerbrant 1995: Chevalier, J., A. Gheerbrant. *Rechnik na simvolite*. T. 1. Sofia: Petrikov.)
Шевалие, Геербрант 1996: Шевалие, Ж., А. Геербрант. *Речник на символите*. Т. 2. София: Петриков. (Chevalier, Gheerbrant 1995: Chevalier, J., A. Gheerbrant. *Rechnik na simvolite.* T. 2. Sofia: Petrikov.)
Ericsson 1970: Ericsson, K. The slavonic Alphabet a Credo. Das heidnishe und christliche Slaventum. – In: Franz Zagiba (Ed.). *Acta II Congressus internationalis historiae Slavicae Salisburgo-Ratisbonensis anno 1967 celebrati*. Wiesbaden: O. Harrassowitz, pp. 105 – 120.
Mareš 1964: Mareš, Fr. Azbučna Mseń z rukopisu Státní veřejné knihovny Saltykovy-Ščedrina v Leningradě (sign. Q I 1202). (Původní text abecední básně?). – *Slovo* (Zagreb), № 14, pp. 5 – 24.
Marti, Veder 2000: Marti, R., W. Veder. Die Freiburger Diskussionsrunde zur Entstehung der Glagolica. – In: Miklas, H., S. Richter, V. Sadovski (Eds.). *Glagolitica – Zum Ursprung der slavischen Schriftkultur*. Wien: ÖAW, pp. 227 – 243.
Miklas 2007: Miklas, H. Schrift und Bild. Zur Darstellungsfunktion der Glagolica des Slavenlehrers Konstantin-Kyrill. – In: Schnitter, M., E. Vavra, H. Wenzel (Eds.). *Vom Körper zur Schrift*. Sofia: Iztok – Zapad, pp. 45 – 79.
Samilov 1970: Samilov, M. Das glagolitische Alphabet. Das heidnische und christliche Slaventum. – In: Hensel et al. (Eds.). *Acta II Congressus internationalis historiae Slavicae Salisburgo-Ratisbonensis anno 1967 celebrati.* Wiesbaden: Otto Harrassowitz, pp. 98 – 104.
Vaillant 1955: Vaillant, A. L'alphabet vieux-slave. – *Revue des études slaves*, Vol. 32, № 1 – 4 (1955), pp. 7 – 31.
Vynke, Detrez 1992: Vynke, Fr., R. Detrez. De l' Origine et de la Structure de l' Alphabet glagolitique. – *Orientalia Lovavaniensia Periodica*, Vol. 23, pp. 219 – 250.

ON THE QUESTION OF THE LETTERONYMS IN THE OLD BULGARIAN ALPHABETS. MOTIVATION OF THE LETTER NAMES IN THE ENNEAD OF THE TENS. AN INTERPRETATION OF THE PARATAXICAL CONTEXTUAL RELATIONS IN THE ACROSTIC

Tatyana Ilieva

Cyrillo-Methodian Research Centre, Bulgarian Academy of Sciences
St Cyril and St Methodius University of Veliko Tarnovo

ilieva_tatyana@abv.bg

Abstract. The article once more explores the problem of the designations of the letters of Constantine Cyril's alphabet in the context of the thesis defended by the researcher that each Glagolitic sign also has a conceptual meaning besides its sound and numerical one. The plan of the contents of the Glagolitic alphabet as a system of conceptograms refers to Christian dogmatics and Holy History, whose elements become the signified by means of the characters through their graphic shape, numerical value and designation. By means of a complex linguistic, theological and philosophical as well as cultural analysis the researcher discusses the name of each of the first three Glagolitic letters, belonging to the tens column, first one by one, then as part of the acrostic.

Keywords*: Old Bulgarian alphabets; Glagolitic Book of Names; semiotics*

Tatyana Ilieva
Cyrillo-Methodian Research Centre
Bulgarian Academy of Sciences
Acad. Georgi Bonchev Str., bl. 25
1113 Sofia, Bulgaria